

Živilė Nedzinskaitė

AUTORYSTĖS PROBLEMOS
DVIEJUOSE LOTYNIŠKUOSE
XVII A. PROGINĖS LITERATŪROS
KŪRINIUOSE

Didelėje XVII a. literatūros lotynų kalba žanrų, stilių ir tematikos įvairovėje kaip atskira, specifinė rūšis klestėjo proginė literatūra. „Proginė kūryba reiškesi ne tik kaip specifinis literatūros žanras, bet ir kaip kultūros reiškinys, jungęs į visumą žodį, vaizdą, parašytą tekstą, deklamacijas, intermedijas, parateatrinis renginius, akademinio mokymo normatyvizmą ir pramogos laisvę“¹. Proginė literatūra XVII a. buvo rašoma ir eilėmis, ir proza. Čia norėtusi atkreipti dėmesį į proginę to meto poeziją. Šiandien mes jos dažnai nė nelaikome rimtosios, aukštosios literatūros dalimi², esame linkę ją apeiti arba nutylėti, menkliau vertinti, žiūrėti į proginės literatūros kūrinius kaip į ne tokią vertingą literatūros palikimo dalį, o kartais tiesiog iš viso nurašyti ją į didžiosios literatūros paraštes, lyg toji literatūros rūšis būtų kokia nepilnavertė, nereikšminga, vien tuščių ir išpūstų frazių rinkinys. XVII a. proginė poezija buvo viena iš sudėtinių visuomeninio kultūrinio gyvenimo dalių, be jos neapsieidavo jokios didesnės iškilmės tiek karaliaus rūmuose ar bažnyčiose, tiek universitetuose ar didikų dvaruose. Tokia poezija nebuvo rašoma norint vien pa-

¹ Eugenija Ulčainaitė, Albinas Jovaišas, *Lietuvių literatūros istorija: XIII–XVIII amžius*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003, p. 253.

² Tik pastaraisiais metais pasirodė tyrinėjimų ir rinkinių, kuriuose proginė literatūra laikoma savarankiška literatūros dalimi. *Dainos pasauliui, saulei ir sau*: Lietuvos XVI–XVII amžiaus poezijos antologija, sudarė Eugenija Ulčainaitė, Vilnius: Vaga, 1993, *Vilniaus pasveikinimas: XVI–XVIII amžiaus tekstų rinkinys=Gratulatio Vilniae: Textus electi XVI–XVIII saeculi*, sudarė Eugenija Ulčainaitė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilniaus universitetas, 2001, Eugenija Ulčainaitė, *Lietuvos Renesanso ir Baroko literatūra*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2001.

maloninti ar į savo pusę palenkti adresatą bei siekiant pelnyti jo malonę – taip tuo metu buvo reiškama ir nuoširdi pagarba, padėka, išsakomos viltys, kad kokias nors aukštas pareigas užėmęs žmogus galbūt pakreips gyvenimą geresne linkme ar nors truputį priartins realybę prie to „aukso amžiaus“, kurį žmonija jau seniai prarado. Proginė poezija tada buvo tapusi sritimi, kurioje nevaržomai galėjo reikštis ir poeto fantazija, ir imitacijos³ meistriškumas bei įgūdžiai. Daugiausiai proginės literatūros kūrinių XVII a. Lietuvoje yra parašę Vilniaus universiteto studentai ir profesoriai. Tokią padėtį lėmė ir universiteto studijų pobūdis, ir jėzuitų mokymo programa, kurios privalomą dalį sudarė savarankiška studentų kūryba⁴.

Kaip žinoma, pagal jėzuitų regulas profesoriams buvo nerekomenduojama užsiimti veikla, kuri nesusijusi su ordino tikslais, todėl dažnai poezijos, o ypač proginės, leidiniai būdavo pasirašomi studentų pavardėmis arba kurios nors mokyklos (universiteto, akademijų, kolegijų) vardu. Tad nustatyti tokios knygos tikrąją autorystę kartais labai keblu. Paėmus į rankas tokią knygą, iš pradžių tegalima įtarti, kad vieno ar kito proginės literatūros kūrinio autorius galėjo būti ne tas, kurio vardu jis pasirašytas. Daug šiuo klausimu yra nuveikę senieji jėzuitų istoriografai: Filipas Alegambė (Philippe Alegambe, 1592–1652), Natanaelis Sotvelas (Nathanael Sotvellus, Soutwell, Nathaniel Bacon, 1598–1676), Stanislovas Rostovskis (Rastauskis, Rostowski, 1711–1784); be jų, dideli nuopelnai priklauso ir lenkų bibliografui Karoliui Estreicherui. Vis dėlto padėtis pamažu keičiasi. Po intensyvesnių kurio nors XVII a. rašytojo gyvenimo ir kūrybos studijų paaiškėja tikrosios jos apimtys, kai kurie anksčiau anoniminiais laikyti leidiniai „suranda“ savo kūrėjus, o leidiniai su vienomis pavardėmis „atgauna“ tikrąją autorystę. Menant atribucijos mįsles,

³ Imitacijos problema XVII a. plačiau aptariama: Eugenija Ulčínaitė *Teoria retoryczna w Polsce i na Litwie w XVII wieku: Próba rekonstrukcji schematu retorycznego*, Wrocław [i in.]: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1984, p. 153.

⁴ Eugenija Ulčínaitė, *Lietuvos baroko literatūra*, Vilnius: Baltos lankos, 1997, p. 6–7.

pirmasis žingsnis dažniausiai būna žengiamas į kaip galima didesnę vienu metu parašytų ir panašiu laiku publikuotų knygų „plotą“. Lyginant tekstus, ieškant panašumų ir skirtumų pavyksta apibrėžti galimų autorių ratą. Tolesnės studijos dažniausiai leidžia nustatyti kai kurių anoniminių knygų autorystę.

Tarp gausybės proginės literatūros kūrinių, saugomų Vilniaus universiteto bibliotekoje, yra keli mįslingi XVII a. poezijos leidiniai. Lyginant jų tekstus su Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus kūriniais, krinta į akis kai kurios tekstinės, stilistinės ir kontekstinės paralelės, leidžiančios kalbėti apie jų ir „Sarmatijos Horacijaus“ kūrybos sąsajas.

PANEGIRIKA JURGIUI TIŠKEVIČIUI

Kaip jau minėta, XVII a. panegirikos žanras buvo itin populiarus. Panegirika (gr. *panēgyrikos* – „šventinis, iškilmingas, ką nors aukštinantis, giriantis“) kaip literatūros žanras susiformavo Antikos laikais. Jo ištakos glūdi retorinėse pagiriamosiose arba epideiktinėse kalbose, turėjusiose aiškią kompoziciją, jose buvo naudojamos tam tikros meninės priemonės. Panegirikose nuosekliai buvo aptariama visa tai, kas tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su pačiu herojumi: jo kilmė, šeima, giminė; asmeniniai privalumai: išsilavinimas, pareigos, turtai, šlovė; fiziniai duomenys: sveikata, jėga, grožis; dvasinės savybės: protas, santūrumas, teisingumas, kilnumas, šaunumas, vyriškumas; poelgiai ir darbai: sugebėjimas valdyti situaciją, priimti teisingą sprendimą, nuopelnai kare ar kitoje visuomeninio ir dvasinio pasaulio srityje. VI a. autorius Priscijanas, pirmas teoriškai aptaręs panegirikos žanrą, skyrė dvi pagrindines panegirikos dalis: pagyrimą ir gerųjų herojaus savybių išskėlimą (*laus et expositio bonorum*) bei sąmoningą šių savybių padidinimą (*amplificatio*)⁵.

⁵ Eugenija Ulčinaitė, „Renesanso ir Baroko poezija“, in: *Dainos pasauliui, saulei ir sau*, p. 6.

Vėliau panegirikos žanro supratimas šiek tiek kito, tačiau panegirikos tikslas visada buvo ir liko tas pats – akcentuoti teigiamas herojaus savybes, parodyti jas kitiems kaip sektingą pavyzdį. Taip jau susiklostė, kad Renesanso epochos panegirikos buvo santūresnės, meniniu požiūriu saikingesnės, racionalesnės, o Baroko epochoje jos tapo emociškesnės, vaizdingesnės, puošnesnės ir jų poetinė ornamentika, pakilesnis tonas, gausesnės mitologinės aliuzijos⁶. Panegirikos žanras tuo metu balansavo ties realybės ir fantazijos riba, kartais jų kūrėjai imitavo epines poetas, kartais priartėdavo prie biografijos, pateikdavo konkrečių faktų, realių įvykių kroniką, tačiau visada rašė iškilmingu, pakiliu tonu, neleidžiančiu abejoti, kad kūrinio herojumi pasirinkta asmenybė yra neeilinis žmogus, vertas poeto plunksnos. Panegirikų kūrėjai buvo veikiami savo epochos atmosferos, tradicijų, skonio ir mados, tačiau Antikos dominantė šiuose kūriniuose išlikdavo labai ryški: pats kūrinio sumanymas, literatūrinė forma, kompozicija, metaforos ir įvaizdžiai būdavo imami iš antikinės poezijos, panegirikose nuolat būdavo remiamasi antikiniais mitais.

Tokią padėtį patvirtina vienas iš gausių Lietuvos Baroko lotyniškosios literatūros paminklų – *Panegyricus perillustri ac reverendissimo domino d. Georgio Tyszkiewicz custodi Vilnensi et praeposito Grodnensi etc. etc. episcopo Methonensi et suffraganeo Vilnensi feliciter inaugurato gratulandi studio a Constantino Jędrzeiewski in Alma Academia Vilnensi S. J. poseos studioso totius Academiae nomine dedicatus Anno MDCXXVIII (Panegirika, skirta pasveikinti šviesiausių ir garbingiausių poną Jurgį Tiškevičių, Vilniaus kustodą ir Gardino valdytoją ir t.t. ir t.t., laimingai inauguruo-tą Metonos vyskupą ir Vilniaus sufraganą, visos Akademijos vardu 1628 metais dedikuota Konstantino Jendžejevskio, Vilniaus akademijos poetikos klasės studento)*. Šio kūrinio yra išlikęs ne vienas egzempliorius⁷, tačiau įdomu tai, kad tik Vilniaus universiteto bibliotekos egzemplioriaus

⁶ *Ibid.*, p. 15.

⁷ *XVII a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašas=Index librorum Latinorum Lituaniae saeculi septimi decimi*, sudarė Daiva Narbutienė ir Sigitas Narbutas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998, p. 120–121.

tituliniame puslapyje yra mišlinga, ranka įrašyta pastaba: *opera R. P. Sarbievij* („gerbiamo tėvo Sarbievijaus kūrinys“), o šalia kita ranka įrašyta dar viena pastaba: *non, sed ejus discipuli Nicolai Kmicic Prof. Poeseos* („ne [jo], bet jo mokinio Mikalojaus Kmicičiaus, poetikos profesoriaus“). Taigi šis dviejų nematomų ir nežinomų pašnekovų dialogas, miniatiūrinė marginalinio pobūdžio diskusija jau nuo pat pirmo puslapio suteikia kūriniai intrigos atspalvį. Kuriam gi iš trijų minėtų autorių būtų galima priskirti šį kūrinį: Jendžejevskiui, Kmicičiui ar Sarbievijui? Nė vienas iš nematomų pašnekovų neabejoja, kad kūrinys tikrai nepriklauso poetikos kurso studentui Jendžejevskiui, kuris kaip autorius nurodytas kūrinio antraštėje. Kūrinio autoriumi vienas ranka įrašytos pastabos autorius laiko Sarbievijų, o kitas – jo mokinį Kmicičių. Sarbievijus tuo metu, kai pasirodė *Panegyricus* (1628), dėstė Vilniaus universitete retoriką, buvo jau pagarsėjęs ir pripažintas poetas (*Lyricorum libri*, 1625, 1628), o Kmicičius, kilęs iš Baltarusijos, tada dar tik mokėsi Vilniaus universitete (1628–1632 studijavo teologiją, dėstė poetiką) ir buvo vienas mylimiausių Sarbievijaus mokinių. Beje, jam Sarbievijus skyrė 1622 m. parašytą poemėlę *Iter Romanum* (*Kelionė į Romą*), kuri buvo tarsi poetinis laiškas Lietuvoje likusiam bičiuliui. Poemos pradžioje poetas prašo laiško kuo greičiau sugrįžti į tėvynę ir perduoti linkėjimus bei geras žinias jėzuitų vyresnybei ir draugui Mikalojui:

Et Patribus primum missam largire salutem

A me, et Nicoleo ter mea verba meo.

(*Iter Romanum*, 23–24)

(Bet pirmiausia tėvams tu perduok linkėjimus mano

Ir Mikalojui brangiam triskart – manuosius žodžius.)⁸

Vėliau Kmicičius sekė Sarbievijaus pėdomis: dėstė poetiką Vilniaus universitete ir rašė eiles. Kai kurie bibliografai⁹ jam priskiria 1628 m.

⁸ Vertimas straipsnio autorės.

⁹ Karol Estreicher, *Bibliografia Polska*, t. 19: *Lit. K*, Kraków: Czcionkami Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1903, p. 323; žr. dar: *XVII a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašas*, p. 117–118, 128.

Vilniuje išspausdintą herojinę poemą *Josaphatidos sive de nece Josaphat Kuncewicz archiepiscopi Polocen[sis]... libri tres* (Juozapatida, arba Trys knygos apie Polocko arkivyskupo Juozapato Kuncevičiaus nužudymą) ir kelias panegirikas (viena iš jų galėtų būti mūsų čia aptarsimas kūriny¹⁰). Kmicičiaus gyvenimas buvo trumpas (1601–1632), dauguma jo kūrinių liko rankraščiais, o vėliau dingo, todėl be specialių tyrimų ką nors daugiau pasakyti apie šį asmenį negalime. Apie Jendžejevskį kol kas jokių žinių neturime.

Užtat galime minėtą kūrinių palyginti su ankstyvaisiais panašaus žanro Sarbievijaus kūriniais. Kaip žinia, Sarbievijus yra parašęs nemaža panegirikų, o skaitant *Panegyricus*¹¹ atrodo, kad šis kūrinytis turi gana daug paralelių su ankstyvąja Sarbievijaus panegirika, skirta Žemaičių vyskupui Stanislovui Kiškai: *In primo optatissimo auspiciousimoque illustrissimi ac reverendissimi domini, domini Stanislai Kiszka Dei gratia episcopi Samogitiae, in metropolim suae dioecesis adventu gratulationes oblatae* (Sveikinimai šviesiausiajam ir garbingiausiajam ponui, Dievo malone Žemaičių vyskupui Stanislovui Kiškai, pareikšti jo džiaugsmingo ir iškilmingo pirmojo atvykimo į savo vyskupijos centrą proga)¹², nors *Panegyricus* (1628) parašytas dešimčia metų vėliau nei Kiškai dedikuotas kūrinytis (1618).

Panegyricus Sarbievijaus plunksnai nėra priskyres joks specialiai šio poeto kūrybą tyręs, žinių apie jo knygas ir eilėraščius kituose leidiniuose pateikęs literatūros istorikas ar bibliografas¹³. Vis dėlto kai

¹⁰ Eugenija Ulčinaitė, Albinas Jovaišas, *Lietuvių literatūros istorija: XII–XVIII amžius*, p. 259.

¹¹ Toliau šis kūrinytis sutrumpintai vadinamas *Panegyricus*.

¹² Toliau šis kūrinytis sutrumpintai vadinamas *Gratulationes*.

¹³ Iš paskutiniųjų nurodysime: Sigitas Narbutas, „XVII amžiuje išspausdintos Sarbievijaus knygos. Editiones Sarbievii saeculi XVII“, in: Motiejus Kazimieras Sarbievijus, *Lemties žaidimai=Ludi Fortunae*: Poezijos rinktinė, parengė, įvadą ir komentarus parašė Eugenija Ulčinaitė, (*Bibliotheca Baltica*: Lithuania), Vilnius: Baltos lankos, 1995, p. 623–632; Idem, „Sarbievijaus poezijos leidimai XVII amžiuje“, in: *Motiejus Kazimieras Sarbievijus Lietuvos, Lenkijos, Europos kultūroje=Mathias Casimirus Sarbievius in cultura Lithuaniae, Poloniae, Europae*: Tarptautinės mokslinės konferencijos, skirtos poeto 400-ųjų gimimo metų jubiliejui, medžiaga, Vilnius, 1995, spalio 19–21, sudarė Eugenija Ulčinaitė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998, p. 289–307; žr. dar: *XVII a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašas*, p. 225–233.

kurios ypatybės leidžia kalbėti apie *Panegyricus* artumą Sarbievijaus kūrybai. Nurodysime keletą jų.

Ir *Panegyricus*, ir *Gratulationes* parašytos pačiu iškilmingiausiu ir tinkamu pagerbti žymų asmenį metru – hegzametru. Šis metras tarsi pakylėja abi poemas nuo tikrovės, perkelia veiksma į mitinius laikus, kur viešpatauja dievybės, o dainiai apgieda herojų žygius. Abi panegirikos turi ir panašų adresatą – aukštą Bažnyčios atstovą: *Panegyricus* skirta vyskupo Tiškevičiaus inauguracijos iškilmėms, o *Gratulationes* parašyta Žemaitijos vyskupui Kiškai jo pirmojo atvykimo į savo vyskupijos centrą proga. Abi poemos pagal žanrą – panegirinio pobūdžio, o pagal turinį – fantastinio, nes veikia daugybė mitinių ir fantastinių personažų, o ir pats veiksmas dažnai vyksta ne tik tam tikroje konkrečioje aplinkoje, bet ir fantazijos sukurtose šalyse. Panaši net abiejų panegirikų apimtis: *Panegyricus* – 687 eilutės, *Gratulationes* – 554.

Abi panegirikos pasižymi neįmantriu siužetu, nors *Gratulationes* yra vientisa, o *Panegyricus* skyla į dvi dalis. *Gratulationes* poemoje pasakojama, kaip susitikę Vasara ir Ruduo džiaugiasi dėl naujo Žemaitijos seniūno J. Valavičiaus ir vyskupo S. Kiškos atvykimo. Personifikuotiems metų laikams ypač džiugu dėl vyskupo, nes jam atvykus neregėtai sustiprėjo pamaldumas. Vasara ir Ruduo nusprendžia keliauti į Palaimintąją salą ir iš ten, pirmiausiai paauksavę vyskupo herbo kryžius ir tiarą, Doros globojami, parsigabenti į Žemaitiją Aukso amžių. *Panegyricus* pasakoja apie Dievą, kuris dalina karalystes, taikas, karus ir kitas panašias dovanas. Jam pasirodo Lietuvos Angelas sargas ir prašo paskirti Lietuvos žemei jos vertą vyskupą. Dievas išklausio Angelo ir skiria vyskupu J. Tiškevičių – tai Angelas pamato iš perskėlusio dangų vynuogienojo, ant kurio šakų įrašyti garsiausi Tiškevičių giminės vardai. Paskui Angelas skrenda į Dangaus namus ir ragina jų gyventojus įamžinti vyskupo dorybes. Angelai iš dangaus atneša vyskupui infulą su kitomis prideramomis insignijomis, o savo darbu patenkintas Angelas grįžta į Vilnių pasveikinti vyskupo.

Ir vienoje, ir kitoje panegirikoje veikia gausybė personifikuotų abstrakčių sąvokų, būdingų Sarbievijaus poezijai. *Gratulationes* kūrinyje į Žemaitiją atkeliauja Vasara (*Aestas*) su savo palydovais: Liūtimis (*Nimbi*), Lietumis (*Imbri*), Malonia temperatūra (*Temperies*) ir Giedra (*Serenum*), bei Ruduo (*Autumnus*) su gausia palyda, tarp kurių: Gausa (*Copia*), Vidutiniškas oras (*Temperies*), Pelnas (*Usus*), Poilsio metas (*Otia*), Ramybė (*Quies*). Kaip priešprieša Požemio pasaulyje įkalintiems Erezijai (*Haeresis*), Nedorybei (*Impietas*), Godumui (*Avaritia*) po žemę pasklinda Santarvė (*Concordia*), Narsa (*Virtus*), Tikėjimas (*Relligio*), Nuoširdumas (*Candor*), Ištikimybė (*Fides*), Taika (*Pax*). *Panegyricus* kūrinyje veikia Kuklumas (*Pudor*), Pamaldumas (*Pietas*), Susivaldymas (*Modestia*), Išdidumas (*Superbia*), Narsa (*Virtus*), Žinojimas (*Gnosis*), Taika (*Pax*), Karas (*Bellum*), Santarvė (*Concordia*), Laisvė (*Libertas*). Šios personifikuotos sąvokos, tapdamos gyvais poemų personažais, suteikia kūriniams gyvumo, sumažina distanciją tarp skaitytojo ir ne-gyvos abstrakčios tikrovės, priartina realybę prie teatro, kur kiekvienas veikėjas pasirodo jam skirtu laiku ir turi apibrėžtą prasmę.

Poemas sieja ir veiksmo vietos panašumas. *Gratulationes* personifikuoti veikėjai Vasara ir Ruduo atvyksta į Žemaitiją (*Samogitia*), vėliau veiksmas perkeliamas į mitinę Palaimintąją salą (*Fortunata Insula*), o kūrinio pabaigoje vėl grįžtama į Žemaitiją. Panašiu rato ciklu veiksmo vieta kaitaliojasi ir *Panegyricus*. Iš pradžių įvykiai klostosi Lietuvoje (*Orae Litavae*), Vilniaus mieste (*moenia Vilnae*), paskui Lietuvos Angelas sargas keliauja į Dangaus namus (*domus caeli*), o pabaigoje vėl sugrįžta į Vilnių sveikinti vyskupo. Taigi veiksmo vieta abiejuose kūriniuose perkeliama iš tikrovės į mitinę fantastinę erdvę ir vėl gražinama atgal. Keičiant veiksmo vietą kūrinys įgauna dinamiškumo, gyvumo, tampa įdomesnis, intriguoja skaitytoją, kelia nuostabą, verčia mąstyti apie poeto vaizduotės piešiamus nepaprastus kraštus ir spėti, kas slepiasi po Palaimintosios salos ar Dangaus namų metaforomis. Būtent šių dalykų – nuostabos sukėlimo ir mįslės užminimo – savo kūriniuose siekė Sarbievijus. Tik jis pats arba puikiai

jo kūrybą ir paskaitose skelbtas poezijos nuostatas žinantis žmogus galėjo perkelti tai į poeziją.

Panegirikose realybė, t.y. tikrai egzistuojančių miestų pavadinimai, gamtos vaizdai, siejama ir maišoma su mitologiniais vardais ir sąvokomis, ne mažiau realiais nei tikrovė išsilavinusiam tos epochos žmogui. Jungti poezijoje tikrovę ir mitologiją mėgo dauguma Baroko poetų, o ypač aiškiai tai atsiskleidė Sarbievijaus poezijoje. Ir vienoje, ir kitoje panegirikoje poetas iš lietuviškos ir antikinės toponimijos gijų pina vientisą ir darnų pasakojimo audinį. *Gratulationes* kūrinys Vasara liepia kinkyti žirgus, kurie ganosi lankoje palei vandeningą Dubysą (*laetae quicunque per arva Dubissae pascitur*, 214), sulaukusi iš dangaus nusileidusių dievaičių Astrėjos ir jos sesers Malonės (*Clementia*) džiaugiasi Žemaitijos žemė (*laetis Samogitia gaudet hospitibus tellus*, 183), o iš Palaimintosios salos atkeliavę auksaplaukiai mitinio aukso amžiaus metai (*fulvae cohortes*, 475, *rutila caterva*, 520) pasklinda po Žemaitijos miestelius, viename iš kurių yra Aonijos versmė – Mūzoms paskirtas Hipokrėnės šaltinis – Kražių kolegija:

[...] Discurrunt illae, vulgoque per urbes
Permixtis errant cuneis: Mednikia saltu
Hi iuga sollicitant, ubi pontificalis habetur
Exedra, Vorniacis quae nobilitatur ab undis,
Et sacra apostolici primatibus aede senatus.
Fontibus Aoniis hi nobilis arva Crosentae,
Rosenios illi, fora judicialia, campos
Szaulos Janiscosque alii, Skudosque Krokosque
Plongianasque lares Citovianosque recesses,
Atgue Salictopolin, Chodkieviciamque Cretingam
Transcendunt, veterisque procul saxeta Birutae.
(522–531)

([...] Šie išsiskirsto tuojau, ir traukia iš miesto į miestą
Jų pulkeliai. Vieni sudrebina leidęsi šokti
Medininkų kalvas, kur vyskupo kurija stovi
(Vardą suteikė šioms kalvoms Varnelė) ir dunkso

Gavus pirmųjų dviejų apaštalų vardą bažnyčia.
 Nukeliauja kiti prie Kražantės, kurion įsilieja
 Versmės Aonijos, o treči – į Raseinius, kur teismas.
 Dar kiti – į Šiaulius ir Joniškį, Skuodą, Virbalį,
 Lanko plungiškių namus, į Tytuvėnus nuklysta,
 Į Krakes arba į Katkevičių Kretingą traukia
 Ar nukeliauja lig pat akmenų senosios Birutės.

Vertė R. Katinaite¹⁴⁾

Palaimintoji sala kūrinyje lokalizuojama pusiau tikroje, pusiau mitinėje erdvėje: už numidų šalies, už tolimųjų Atlanto kalnų (*trans Numidos campos Atlantaeique recessum culminis*, 234) – kažkur toli už nepažįstamos Šiaurės Afrikos. Poemoje *Panegyricus* minimos Gedimino miesto sienos (*Gedimina moenia*, 15), Palemono žemė (*orae Palemoniae*, 27), Vilniaus mūrai (*moenia Litavae Vilnae*, 123, *moenia Vilnae Jagielloniae*, 143), Lietuvos miestas (*urbs Litava*, 166), Lietuvos žemė (*ora Litavae*, 78), Prūsija prašo pagalbos kare (*Prussia belli communis venisse vovebant*, II, 81), tačiau šalia realiai egzistuojančių vietų pasirodo ir mitinės Antikos vietovės. Kai šventoji infula, ilgai klaidžiojusi, pagaliau nusileidžia ant jai skirtų smilkinių, tai:

[...] Bifido de vertice Cynthi
 Pieridum iurata cohors dimigrat et undis
 Castaliis [...].

(31–33)

([...] Nuo pusiau skeltos Kinto viršūnės ir Kastalijos
 šaltinio bangų nusileidžia Pieridžių būrys.)

Šalia horizontalios rato pavidalo erdvės, kurią sudaro besikeičiančios tikrovės ir fantazijos šalys, poetas kuria ir vertikalią pasaulio ašį, ypač aiškiai antikiniiais įvaizdžiais nužymėdamas jos priešingus poliūs – pragarą ir dangų. *Gratulationes* poemoje Ruduo džiaugiasi, kad su

¹⁴ Ištraukos iš *Gratulationes* toliau cituojamos pagal Ritos Katinaitės vertimą: Rita Katinaite, „Ankstyvoji Motiejiaus Kazimiero Sarbievijaus kūryba (Kražių laikotarpis)“, in: *Aitvarai: Simono Stanevičiaus bendrijos metraštis*, [t.] 7: *Motiejus Kazimieras Sarbievijus*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1997, p. 30.

naujo Žemaitijos vyskupo pagalba išvarys iš šios žemės visas ydas ir blogybes į požemio pasaulį – ten, kur joms ir pridera būti:

Ast ego Taenarias pestes, quascunque sinistro
Nox genuit gremio, coniuratumque maligni
Concilium Ditis nostris avertere tectis
Conor, et ad Lethes longe depellere ripas.
Jam trepidant Erebo Furiae: trux Haeresis altum
Ingemit, et Stygiis artus religata catenis
Detumuit.

(135–141)

(Aš mėginu užkirsti kelius į mūsų pastoges
Ir išvaryti atgal į Letos pakrantę visas tas
Tenaro piktžaidzes, kiek jų tamsios nelabosios gelmės
Eidamos su Ditu išvien, pasaulin paleido.
Erebe furijos jau sudrebėjo; Stikso grandinėm
Surakinta giliai atsiduso Erezija, liovės
Smarkauti.)

Pragarą poetas tapatina su Antikos kūrinuose ir mituose pavaizduotu požemio pasauliu – Erebu, Ditu, Tenaru, ribojamu Letos ir Stikso upių. Priešingas poliūs požemio pasauliui poemoje yra dangaus skliautas, per kurį vežimu, traukiamu žirgų, keliauja Febas – Saulė dieną, o naktį ją pakeičia Febė – Mėnuo:

Insequitur jucunda Dies, formosaque Phoebe
Rorantes detergit equas, terrasque salutat
Phoebus.

(63–65)

(Taip džiaugsminga diena prasideda, Febė dailioji
Rasą nubraukia žirgams nuo keterų. Febas pakilęs
Sveikina žemę.)

Dangaus sferai priklauso ir daugybė žvaigždynų: valdovę Vasarą lydi neatskiriami jos palydovai – Šuns žvaigždynas ir Sirijaus žvaigždė, kurie siunčia į žemę šilumą ir šviesą:

Siderei retro comites, Procyonque, recandens
Sidus, et aestivi latrator Syrius astri,
Gaudentem comitantur heram.

(11–13)

(Šuns žvaigždynas, baltai įkaitęs, ir lojantis sargas
Vasaros skliauto – žvaigždė, vadinama Sirijum, šita
Dangiškoji svita valdovę lydi.)

Iš Palaimintosios salos Vasara ir Ruduo skrieja per dangaus skliau-
tą, kuriame spindi Plejadės, kur viešpatauja visi pasaulio vėjai – zefyrai,
borėjai, notai, kur klajoja Jaučiaganio žvaigždė:

[...] Volucrique, per aera saltu
Plejadas antevolant liquidas temerarius aras
Axis, et aequorei secat humida regna tyranni.
Inde Noti, Boreaeque terit Zephyrique tepentis
Regna, Lycaoniique rigentia claustra Bootae.

(447–455)

([...] Ir štai jie jau eikliai šuoliuoja padange
Pro Plejades, štai veržlus kinkinys per giedrąjį skliautą
Lekia ir virš vandenių valdovo drėgnos karalystės.
O po to per zefyrų šiltų, borėjų ir notų
Viešpatiją ir pro Jaučiaganį šaunuji skrieja.)

Panašiai vertikalią kūrinio erdvę skaido ir *Panegyricus* autorius.
Šioje poemoje taip pat egzistuoja du priešingi poliai: pragaras ir dan-
gus. Pragaras piešiamas pasitelkus antikinius įvaizdžius: tai blogybių
vieta Tartaras, griaunamas dievų valia (*iurataque frangit Tartara vi
Superum*, 107–108), užsimenama apie Tartare esančių titanų norą už-
kariauti Olimpą ir nublokšti jo dievus į Orką (*omnia dudum Tartara
densatis ardent assultibus Orco praecipitare*, 198), o popiežius Urbonas
savo valia ir pamaldumu tramdo net paties Erebo šešėlius:

[...] Meus Urbanus nostro qui numine terras
Astraque plorantesque Erebi domat arduus umbras.

(17–18)

([...] mano iškilus Urbonas, kuris mūsų valia sutramdo žemes ir žvaigždynus, ir raudančius Erebo šešėlius¹⁵.)

Dangaus sfera *Panegyricus* kūrinys apibrėžiama žvaigždynais, Saule, Mėnuliu ar tiesiog Olimpo įvaizdžiu. Febas-Saulė kyla virš žemės auksiniame vežime (*aurea cunabula surgentis Phoebi*, II, 1), o vakare panardina pavargusius žirgus į Iberų jūrą (*pelago Ibero fumantes Sol mersit equos*, II, 12–13), kad rytą vėl iškiltų iš jūros bangų (*croceo Phoebus ab aequore curru progressus*, II, 26) ir kartotų amžinąjį savo kelią. Dangus poemoje spindi žvaigždynais (*astra, sidera*). Atėjus žiemai, danguje pasislenka Grįžulo Ratų žvaigždės:

[...] Iam pigra Trionum
Regna, superfusaque retro pallentia bruma
Astra recedebant.

(51–53)

([...] jau tingi Grįžulo Ratų karalystė ir išbalę žvaigždynai vėl atėjus žiemai pasitraukė.)

Išryškėjusiame Paukščių Take (*niveo surgit via Lactea Coelo*, 91) spindi palinkusi į žemę Kasiopėja (*Cassiope prona*, 57), o Dievo pykčio išsigąsta Grįžulo Ratai:

[...] Cernunt, pallentque Triones,
Attonitam gelu subitus timor alligat Arcton.

(112–113)

([...] žino ir išbąla Grįžulo Ratai ir staiga šalčiu suriša baimė apstulbusį Arktoną.)

Žvaigždynuose sustingę spindi didvyriai Persėjas ir žiaurus Orionas, įsitvėręs kardo rankenos (*ferus nostris insertus in astris aureas attollit capulum*, II, 171). Kartais poetas dangaus platybes vadina Dangaus rūmais (*Palatia Caeli*, 48), o kartais dangų tapatina su Olimpu – Antikos dievų buveine. Olimpe žydi dienos (*dies florescit*

¹⁵ Pažodinis vertimas straipsnio autorės.

Olympo, 85), lietuviai maldomis nusipelno Olimpo dievų malonės (*Littalavi votis sibi demeruisset Olympi iam studia*, II, 22), Olimpas stebisi Tiškevičiaus garbei pastatytu paminklu (*miratur Olympus ingentes operum moles*, II, 15). Dangaus sferoje gyvena ir vėjai: Notas, Zefyras, Kaunius.

Vadinasi, poetas abiejose poemose laikosi bendros vertikaliojo pasaulio schemas, kurios kraštutinius polius riboja pragaras ir dangus. Ir dangus, ir pragaras kūrinuose apibūdinami pasitelkiant tuos pačius antikinius įvaizdžius. Pragarą erdvę žymi Tenanas, Ditas, Erebas, Tartaras, o dangaus sferą – žvaigždynai, vėjai, Saulę keičiantis Mėnuo. Vertikalioji poemų ašis tarsi simbolizuoja amžinąjį pasaulio medį, kurio šakos pasiekia dangų ir *Panegyricus* kūrinyje išaugina ant savo lapų ir žiedų Tiškevičiaus giminės vardus, tuo tarsi išsakant mintį, kad vyskupas į žemę ateina Dievo valia.

Stebėtinai panašūs ir kai kurie abiejų poemų poetiniai vaizdai. Panašiai vaizduojami *Gratulationes* poemos Aukso rūmai ir *Panegyricus* Dangaus namai. Aukso rūmai patys gražiausi iš visų stovinčių Palaimintoje saloje:

Ultima sed reliquis aurata penatibus aedes
Nobilior; summum seductus in aethera vertex
Undantes infra nimbos nubesque serenus
Despuit, et ventos et hiulca tonitrua subter
Audit, et innubem semper videt aethere Phoebum.
(274–278)

(Bet už visus tauresni paskutiniai rūmai – auksiniai.
Ligi pačio dangaus iškilęs spindintis bokštas
Žvelgia iš aukšto žemyn į debesis, plukdančius lietu,
Klausosi, kaip žemai švilpia vėjai, dunda griaustiniai,
Regi Febą, kurio neužstoja debesys niekad.)

Abi nepaprastos buveinės iškilę ligi pat dangaus, karūnuotos spindinčiais bokštais. *Panegyricus* kūrinio autorius taip vaizduoja Dangaus namus:

Stat Domus aeternis surgens trans sidera tectis,
Ardua, sublimis, centumque innixa columnis.
Bissenas aperit portas, totidemque per auras
Aeriae assurgunt audaci vertice turres.

(II, 5–8)

(Stovi Namas kylantis per žvaigždynus amžiniais stogais,
Aukštas, iškilus ir pasirėmęs šimtu kolonų.
Atveria dvivėrius vartus, o tiek pat aukštų bokštų
Kelia į orą išdidžias viršūnes.)

Ir Aukso rūmuose, ir Dangaus namuose gyvena žmonių pavidalus
įgavę Dienos, Mėnesiai, Metai. Aukso rūmuose jie tarsi vaikai bėgioja
po pievą, lipa į medžius (*scandunt platanas*, 298), šoka (*plaudunt bilares
chores*, 302) ar pavargę užmiega (*exhalant pectore dulces somnos*, 301):

Purpurei per prata Dies, aurataque ludunt
Tempora, tercentum rutilus in vestibus Anni.

(296–297)

(Žaidžia auksiniai Laikai, purpurinės Dienos toj pievoj
Ir trys šimtai rusvu rūbu pasipuošusių Metų.)

Panegyricus kūrinio Dangaus namuose taip pat rasime šiuos per-
sonažus, tačiau jie jau nesiaučia ir neišdykauja kaip vaikai:

Implumes hunc pone iacent Horaeque, rotisque
Iam fractis volucres Anni, Mensesque, Diesque.

(II, 26–27)

(Ten guli praplikę Horos ir jau sulaužytais
ratais sparnuoti Metai, Mėnesiai ir Dienos.)

Aukso rūmuose viešpatuoja ir Metus sergsti Dora, kuriai paklūsta
visi Palaimintosios salos gyventojai:

Omnibus advigilat Pietas, nec cedere quemque
Annorum, nostrasque libet migrare sub oras
Ignorante dea.

(305–307)

(Sergsti visus juos Dora, ir šitai deivei nematant
Niekam iš jų nevalia išeiti iš ten ir sugrįžti
mūsų žemėn.)

Iš *Panegyricus* kūrinio Dangaus namų Dorybė pati plinta po pasaulį: *Unde per immensum Virtus spectabilis orbem* || *Diditur* („Iš kur į begalinį pasaulį plinta nuostabi Dorybė“, II, 32–33). Nors poemose ji įvardijama skirtingomis sąvokomis (*Pietas* ir *Virtus*), tačiau abiejuose kūrinuose turi tą patį prasminį krūvį, yra tarsi gėrio sinonimas. *Gratulationes* poemoje prieš Vasarą ir Rudenį, atvykusius į Aukso rūmus, pačios juos atpažinusios atsiveria durys:

Agnovere fores, et sponte reclusa patescunt
Limina; laxatis illuxit regia claustris.
(313–314)

(Patys atsiveria juos atpažinę vartai bei durys
Ir sušvinta už jų slėpėjusios rūmų grožybės.)

Lygiai taip pat prieš atskridusį Angelą veriasi *Panegyricus* kūrinio Dangaus namų durys:

[...] Agnoscunt longe notumque salutant
Aurati Iuvenem postes, atque ardua templi
Visa supinatas illi submittere turres.
(II, 40–42)

(Atpažįsta ir sveikina žinomą Jaunuolį
paaukuotos durys ir aukštos šventyklos viršūnės
jam nulenkė lenktus bokštus.)

Gratulationes Aukso rūmų menės, išpuoštos viso pasaulio brangakmeniais, spindi ir stebina prabanga:

Inferiore domo passim per aperta reident
Astria congesti lapides, quibus India mater
Aut Moreotis humus, Summi laquearia tecti
Vitrea crystallus gestat; stant lubrica gemmis
Limina multifidique gradus, dulcique superbos

Decipiunt errore pedes; non intus agrestis
Gemma micat; docti neglectus ab arte magistri
Longe moeret onyx, exclusaque moeret iaspis,
Invidus admissio lives, amethyste, smaragdo.

(279–287)

(Rūmų pirmajam aukšte atsiveria tviskančios menės.
Akmenys čia surinkti, kuriuos tik Indija teikia
Ar Mareotos krantai. Krištolinį skliautą čia remia
Krišto lo kolona, nusagstyti nugludintais perlais
Slenksčiai, o sudėti iš brangakmenių briaunotų
Laiptai kopiantį jais klaidina. Viduj nesurasi
Pusbrangių akmenų. Neįtikęs išmanančiam meistrui
Liūdi oniksas štai, ir jaspis paniekintas liūdi,
Tu, ametiste, mėlsti iš pavydo smaragdui į rūmus
Priimtam).

Panašiu akinančiu spindesiu ir brangakmenių gausa *Panegyricus*
poemoje pribloškia iš dangaus išaugęs vynuogienojas, ant savo šakų
išauginęs Tiškevičių giminės vardus:

Auricomosque gerit per ditia brachia faetus
Praesignis, pretiosa vagis crepitabat ab auris
Bractea: dividuo grandes ex palmite circum
Pendebant gemmae: hinc florentes igne Smaragdi
Inde gravis radiis Carbunculus: inde Adamantum
Purpureae ludunt flamae, simulantque racemos.

(41–46)

(Ir auksinius vaisius veda įstabiojo vynuogienojos turtingos
šakos, skambėjo pučiant vėjui brangios šakos,
nuo jų nusvirę kabėjo aplink dideli perlai:
čia žybciojantys ugnimi smaragdai,
paskui sunkus spinduliuojantis karbunkulas, o deimante
žaidžia purpurinės liepsnos ir atspindi šakas.)

Beveik vienodai abiejose poemose aprašoma vyskupo tiara ar
infula – jo dvasinės valdžios ženklas. Ji spindi auksu ir brangiaisiais
akmenimis. Šis tiaros spindesys pripildo visą žemę, užgožia jos purvą,

simbolizuoja kartu su brangakmenių šviesa iš jos sklindančius gėrio, pamaldumo, taurumo spindulius. *Gratulationes* tiara verta papuošti Žemaitijos vyskupo galvą:

Par vertex utrinque nitet, par vestit utrumque
Lux apicem, pariter gemmarum clarus uterque
Cingitur excubiis, vivas innoxius ignes
Dissipat hinc habitans medio saphirus in auro
Hinc vivet in flammis hyacinthus, et inde superbo
Agmine dispositi micat igneus ordo pyropi.
(491–496)

(Lygiai puošnios abi jos pusės, abidvi jos smailės
Žėri vienodai, abi jas negęstančios žvaigždės – brangieji
Akmenys puošia. Antai nežalingas kibirkštis svaido
Aukso apsuoduose įsikūręs safyras, štai dega
Ir hiacinto skaisiti liepsna, antai žaižaruoja
Išsirikiavę dailia eilute ugniaspalviai piropai.)

Šiai tiarai nenusileidžia ir *Panegyricus* kūrinio infula, išpuošta aukse spindinčiais perlais (*plurima circum gemma verecundo stellis repondet in auro*, 11), savo šviesa prilįgstanti žvaigždėms (*iaculatur sideribus parem flammam*, 12). Ją puošia patys Dangaus namų gyventojai:

Hi vittas gemmis variant: hi rite serenum
Intexunt apicem Stellis arentibus aptum.
(II, 161–162)

(Jie kaspinus perlais papuošia, šie pagal paprotį
šviesų vainiką apdengia degančiomis žvaigždėmis.)

Panašiai poemose žaidžiama ir herbų simbolika. Tiek vyskupo Kiškos, tiek Tiškevičiaus herbai nukeliauja į mistines šalis (Palaimintąją salą, Dangaus namus), kur yra padengiami brangiaisiais metalais, tuo išreiškiant pagarbą ir suteikiant valdžią jų savininkams. Kiškos herbą *Gratulationes* kūrinyje auksuoja Palaimintosios salos kalviai:

Leneque diffusus manat torrentibus aurum.
Hus ternas mersere Cruces, at protinus illae
Ferventes circum gemmas aurumque biberunt.

(379–381)

(Teką upeliais plačiais klampus išlydytas auksas.
Kalviai tris Kryžius į ją panardino, ir auksu bematant
Šie apsitraukė.)

O *Panegyricus* poemoje Tiškevičiaus herbas sidabruojamas Dan-
gaus namuose: *Argentoque inarant gentilis cornua Lunae* („Ir sidabru
nudažo giminės Mėnulio ragus“, II, 163).

Ypač daug vietos abiejose poemose užima akinantis spindesys,
aukso, purpuro, brangakmenių atspindžiai persmelkia ne tokią gražią
tikrovę spindulių pluoštais. Šis švytėjimas tarsi pakylėja žmogų nuo
pilkos kasdienybės, atriboja nuo tikrovės pasaulio ir perkelia į mistinę
fantastinę plotmę. Spindesio gyvybingumą pabrėžia dažnai abiejose
poemose vartojami veiksmažodžiai: *micant, nitent, ardent, luxuriant*
etc. Nemaža poemose ir stilistinių panašumų. Ir *Gratulationes*, ir
Panegyricus kūriniuose poetas nuostabą reiškia iš antikinės poezijos
perimtu nuostabos šūksniu *mirabile visu* arba *mirabile dictu* (*Grat.* 60,
476, *Pan.* 35, II, 15). Poemų autorius mėgsta pakartojimus. Ypač
dažnai toje pačioje frazėje kartojamas žodis *pars* (dalis) (*Grat.* 18–20,
303–305, 438–439, *Pan.* 213–214, II, 16–17), mėgstami toje pačioje
eilutėje kartoti ir veiksmažodžiai (*Grat.* – *moeret, moeret* 291, *vicit,*
vicit 505, *Pan.* – *potes, potes* 45, *mirantur, mirantur* 133, *nosco, nosco*
110). Poemose kartojami kai kurie epitetai, nors dažnai jie apibūdina
ne tą patį objektą. *Attonitus* (nustebintas, apsvaigintas, pritrėnkta)
Gratulationes poemoje pažymi bendražygių (*socii*, 118) ar Febo žirgų
(*equi*, 3) savybę, o *Panegyricus* kūrinyje *attoniti* yra žemdirbiai (*agricolae*,
154), dievai (*Superi*, I b 33), miestai (*urbes*, II, 129). Panašiai varto-
jami ir kiti epitetai: *croceus* (geltonas) yra *toga* (*Grat.* 20) ir *herba* (*Pan.*
220), *stridentes* (šniokščiantys) *Noti* (*Grat.* 39) ir *astra* (*Pan.* 191),
liquidus (skaidrūs) *imbri* (*Grat.* 43) ir *aurae* (*Pan.* 20), *serenus*

(giedras, linksmas) *facies* (*Grat.* 78) ir *vultus* (*Pan.* 97). Kai kurie žodžiai poemose apibūdinami skirtingais, tačiau tą pačią savybę žyminčiais epitetais. Vyskupo tiaros kaspiniai (*vittae*) yra lengi ir dvigubi (*Grat. leves* 123, *geminiae* 384), šventi ir purpuriniai (*Pan. sanctae* 10, *sacrae* 1 b 5, *purpureae* 102, 130), pati tiara dažniausiai apibūdinama kaip *sacra* (*Grat.* 340, 501, *Pan.* 1 b 10), o kartais yra *aurata* (*Grat.* 124) ar *sublimis* (*Pan.* 129). Žvaigždynus nusakantys epitetai turi spindesio, žibėjimo atspalvį: jie *mirantia* (*Grat.* 41), *ignea* (*Pan.* 85), degantys ugnimi (*miscuerunt sidera flammis*, *Pan.* 153). Garbė (*honor*) poemose yra arba *aeternus* (*Grat.* 403), arba *meritus* (*Pan.* 3). Valdžia abiejose poemose įvardijama fascijais, dievo namai – *templa* (šventyklos), o aukurai (*ara*) ir ant jų sudėtos aukos simbolizuoja žemiškųjų gėrybių atsižadėjimą ir pasiaukojimą Dievui. Abiejose poemose ką nors pasitikdami ar sveikindami viršūnėmis linkčioja kalnai ir bokštai: [...] *et circumstantia nutant* || *Culmina* („O jas apsupę kalneliai linkčioja“, 466–467) ir [...] *iamque ardua vertice nutant* || *Culmina* („Ir jau aukšti kalnai viršūnėm linkčioja“, *Pan.* 17–18) bei [...] *tibi supplice turres* || *Vertice iam nutant* („Tau nuolankiai bokštai jau viršūnėm linkčioja“, *Pan.* 102–103).

Poemoje *Panegyricus* nerasime labai panašių ar tokių pat eilučių kaip *Gratulationes* kūrinyje, nes poetas niekada nekartoja tos pačios eilutės, tačiau poetinių vaizdų panašumas, tikrovės ir fantazijos siejimas į darnią visumą, poemose kuriamo pasaulio išorinis panašumas, veiksmo eiga, tų pačių veiksmožodžių, epitetų kartojimas daro *Panegyricus* poemą labai panašią į Sarbievijaus kūrinius. Tikriausiai būtų per drąsu teigti, kad išvardinti poemų *Gratulationes* ir *Panegyricus* panašumai rodo jų autoriumi esant vieną ir tą patį poetą. Tačiau manau, kad *Panegyricus* autorius buvo gerai susipažinęs su Sarbievijaus poezija ir meistriškai ja naudojosi. Jei tai ne paties Sarbievijaus kūryba, tai tikrai jo pėdomis sekusio mokinio puiki mokytojo panegirikos imitacija.

SARBIEVIJĀUS POEZIJOS
PĒDSAKAI ECHO LYRICA
RINKINYJE

Leidinys, pavadintas *Echo lyrica inter montes, lucos, fontes Lycaei Academici Vilnensis Soc. Jesu in felici [...] Abrahami Wayna, episcopi Vilnensis in suam cathedram ingressu [...] ab illustri et nobili studiosa inventute summo gratulandi studio repraesentata* (*Lyrinis aidas tarp Vilniaus jėzuitų akademinio licejaus kalnų, miškų ir šaltinių, [...] Vilniaus vykupo Abraomo Vainos laimingo ingresso į savo katedrą proga [...] su didžiausiomis sveikinimo įstangomis pavaizduotas puikaus ir kilmingo studijuojančio jaunimo*), pasirodė Vilniuje 1631 m., kada Sarbėvijus Vilniaus universitete dėstė filosofiją. Jam šį kūrinį savu metu priskyė K. Estreicheris¹⁶. Rinkinio antraštėje nurodyta, kad eiles vyskupui dedikuoja studijuojantis jaunimas. Iš tiesų šiame rinkinyje gausu autorių pavardžių: jų yra nei daug, nei mažai – devyniolika (kiekvienas eilėraštis ir epigrama pasirašyti vis kito autoriaus). Tais laikais buvo įprasta leisti universiteto auklėtinių kokia nors proga sukurtas eiles, tokių leidinių daug Vilniaus universiteto bibliotekoje, tačiau stebina tai, kad kūrinys – vientisas ir nuoseklus. Vientisumo labai nelengva pasiekti jungiant keliolikos autorių kūrybą. Taigi kyla abejonių dėl to, kas tikrasis rinkinio kūrėjas ar kūrėjai. Vis dėlto pasakyti, ar tai Sarbėvijaus eilės, ar tik neblogą jo poezijos imitacija, kol kas beveik neįmanoma neturint akivaizdžių paliudijimų. Todėl čia pabandysime žengti minėtą pirmąjį žingsnį sprendžiant autorystės problemą ir nurodysime bei aptarsime *Echo lyrica* ir Sarbėvijaus kūrybos panašumus.

Rinkinio *Echo lyrica* kompozicija gana paprasta. Pradžioje yra šešios epigraminio pobūdžio stemos, kuriose didžiausias dėmesys

¹⁶ Karol Estreicher, *Bibliografia Polska*, t. 27: *Litera S-Sb*, Kraków: Czcionkami Drukar-ni Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1929, p. 125. Sarbėvijaus autorystei nepritariai kai kurie literatūros istorikai ir bibliografai, laikydami šį rinkinį kitų autorių kūriniu, žr.: *XVII a. Lietuvos lotyniškų knygų sąrašas*, p. 89. *Echo lyrica* neminimas aukščiau nurodytame Sarbėvijaus knygų sąrašė, publikuotame Ulčinaitės parengtuose ir 1995 m. išspausdintuose *Lemties žaidimuose*.

kreipiamas į vyskupo herbo simboliką – tris trimitus. Toliau spausdinama trylika panegirikų ir eilėraščių, skirtų vyskupui.

Ir epigramos, ir eilėraščiai parašyti Sarbievijaus dažniausiai vartotais metrais. Epigramos yra klasikinės aštuonių eilučių apimties, parašytos eleginiu distichu, o eilėraščiai parašyti alkajine strofa.

Echo lyrica rinkinyje ir Sarbievijaus poezijoje egzistuoja tas pats antikinių įvaizdžių semantinis laukas. Visų pirma į akis krinta personifikuotų abstrakčių sąvokų gausa. Kaip ir Sarbievijaus poezijoje, taip ir šiame rinkinyje iškilų žmogų visuomet lydi garbė (*Gloria*), pamaldumas (*Pietas*), ištikimybė (*Fides*), tiesa (*Veritas*), susivaldymas (*Modestia*), dora (*Virtus*), kilnumas (*Honestas*), švelnumas (*Comitas*), taika (*Pax*), meilumas (*Amoenitas*), dosnumas (*Largitas*). Išsigandusi vyskupą lydinčių religijos (*Relligio*) ir gando (Fama) traukiasi į žemės gelmes erezija (*Haeresis*) ir pamišimas (*Furor*) bei netikro tikėjimo hidros (*Schismaticae Hydrae*), o lengvabūdė ir nepastovi Fortūna visada palanki vyskupui.

Kaip visoje Sarbievijaus poezijoje, taip ir šiame rinkinyje į poetinį kontekstą dažnai įpinami antikinės mitologijos personažai, minimi iškiliausi Antikos poetai. Sarbievijaus poezijoje dažnai minimas Orfėjas – mitinis dainius, savo dainavimu galėjęs pajudinti kalnus, išgirdę jo giesmes leisdavosi šokti visi gyvi ir negyvi šio pasaulio kūriniai. Sarbievijaus poezijoje Orfėjas tampa nepralenkiamo dainiaus, puikaus poeto metafora:

Rursumne torvum cantibus Aeacum
Delenit Orpheus? Quo duce, Thraciae
Aurita reptavere saxa, et
Haemoniae saliere rupes.
(*Lyric*. I, 22, 5–8)

(Nejau Eaką rūstų vėl palenkė
Orfėjo giesmės? Paskui jį Trakijos
Ausylos uolos slinko, leidos
šokti Hemonijos akmenynai.)
(Vertė R. Katinaitė)

Dainius ar poetas Sarbievijaus poezijoje vadinamas Orfėjo vaikaičiu (*nepos Orphei; Lyric. II, 16, 2*), o mirus didiko Tikevičiaus žmonai, poetas guodžia jį, kad nė Orfėjas savo giesmėmis jau nesugražintų jos iš mirusiųjų šalies:

Illa quidem non si surdos ad carmina manes
Orphea testudine vincam,
Eductas adamante fores et ahenea rumpat
Elysii pomoeria muri,
Reddaturque tibi.

(*Lyric. IV, 30, 25–29*)

(Net jei Orfėjo lyra aš palenkčiau vėles, nors jos kurčios
Giesmei, jinai vis viena jau niekad
Neišsiverš pro vartus, nukaltus iš plieno kiečiausio,
Pro Eliziejaus sieną varinę,
Ir nesugrįš pas tave.)

(Vertė R. Katinaitė)

Lygiai taip pat Orfėjas vaizduojamas ir suprantamas *Echo lyrica* rinkinyje. Autorius prašo, kad vyskupą šlovinantys trimitų garsai skambėtų gražiau už paties Orfėjo. Kaip ir Sarbievijaus poezijoje, nepamirštas paminėti neatsiejamas Orfėjo instrumentas – lyra (*testudo*):

Augete, suavi suavius Orptheo,
Cantante qui testudine, nauticas
Pinus et annosas cupressos,
Et platanos virides, et ornos
Ad numerum variare saltus coegit.
(1, 8–13)

(Šlovinkite, švelnūs švelniau už Orfėją,
Kuris dainuodamas pritariant lyrai, jūrų
Pušis ir senus kiparisis,
Ir žaliuojančius platanus, ir uosius
Privertė šokti pagal ritmą.)

Febas Sarbievijaus poezijoje dažniausiai tapatinamas su saule. Kartais norėdamas ypatingai pagerbti kokį nors asmenį, poetas pabrėžia išskirtinį Febo (kaip viso to, kas žemėje yra gera ir šviesu, simbolio) dėmesį tam žmogui. Popiežiui Barberini'ui lenkiasi Febui skirtas Kinto kalnas: *Sacerque Phoebus Cynthus subsedit* („Ir Febui skirtas Kintas tau lenkiasi“, I, 3, 29; vertė R. Katinaitė). Popiežiaus giminaitis kardinolas P. Barberini's taip pat sulaukia Febo dėmesio: *Pulcher Honos, croceoque Phoebus* || *Perfudit imbri* („Febas tave ir Garbė šafrano || Lietum apšlakstė“, *Lytic*. III, 1, 8–9; vertė R. Katinaitė). *Echo lyrica* rinkinyje naujasis vyskupas sužimba tarsi naujas Febas:

Iam fulgurabat praesul honoribus,
Alterque Phoebus Lecha per oppida
Vibrabat ignes, purpuraeque
Et trabeae radiatus astro.
(3, 25–28)

(Jau spindėjo vyskupas garbe
Ir kitas Febas Lechų miestams
Siuntė spindulius kaip žvaigždynas
Su purpurine skraiste.)

Poeto įkvėpimo šaltinis, jo dieviškoji liepsna Sarbievijaus poezijoje dažniausiai išreiškiama pasitelkus antikinius įvaizdžius: Helikono bangos (*undae Heliconaeae*), Kamenos, Kintija, Mūzos. Prašydamas įkvėpimo būtent į šias dievybes kreipiasi ir dažnai jas savo eilėraščiuose mini taip pat *Echo lyrica* autorius (4, 7, 9). Kaip poetinio įkvėpimo alegorija pasirodo Pegasas. Sarbievijus odėse aprašo, kaip popiežius Urbonas VIII kurdamas nuostabią poeziją išsemia Pegaso išskeltą šaltinį (*Pegaseas fontes vacuare*; *Lytic*. I, 22), kartu su Pegasu iš džiaugsmo skrenda oru (*Pegaseo volas cursu per auras*, 12, 2–3). Kaip vienas iškiliausių graikų poetų Sarbievijaus lyrikoje ir teoriniuose darbuose (*Characteres lyrici*) minimas Pindaras. Mūzos skelbia popiežiaus Urbono VIII šlovę grodamos Pindaro lyra (*Pindaricis plectris*; *Lytic*. I, 3), o popiežiaus poezija tokia puiki, kad jai neprilygsta net Pindaro

eilės: *Magnusque tando Pindarus aemulo* || *Minor vidui gaudet* („Patsai didysis Pindaras su džiaugsmu || Tokiam varžovui – tau – nusileidžia“, *Lyric*. I, 22, 49–50; vertė R. Katinaitė). *Echo lyrica* autorius taip pat mini Pindarą (*Pindaricae Camoenae*, 9, 9–10).

Krikščioniškąjį pragarą savo poezijoje Sarbievijus tapatina su Tartaro gelmėmis, kur yra visų blogybių ir ydų buveinė. Iš ten po žemę sklindantį blogį pajėgus sulaikyti tik aukštas Bažnyčios atstovas, pasižymintis ypatingu pamaldumu ir tikėjimu:

Magnusque late diceris arbiter
Coelumque, Terrasque, et Maria, et Styga,
Amnemque Cocyti severum, et
Elysiam cohibere Lethen.
(*Lyric*. I, 10, 45–48)

(Sako, kad tu lyg didysis teisėjas
Suvaldai Dangų ir Žemę, ir Jūrą, ir Stikšą,
Ir baisią Kokito upę,
Ir Eliziejaus Letą.)

Taip apie popiežių Urboną VIII kalba Sarbievijus, suteikdamas jam galią valdyti visą pasaulį ir net požemio gelmes. Panegirikoje *Gratulationes*, skirtoje Žemaitijos vyskupui S. Kiškai, Ruduo džiaugiasi, kad su vyskupo pagalba atgal į žemės gelmes išvarys visas žmonių ydas:

Ast ego Taenarias pestes, quascunque sinistro
Nox genuit gremio, coniuratumque maligni
Cancilium Ditis nostris avertere tectis
Conor, et ad Lethes longe depellere ripas.
Iam trepidat Erebo Furiae; trux Haeresis altum
Ingemit, et Stygiis artus religata catenis
Detumuit.

(135–141)

(Aš mėginu užkirsti kelius į mūsų pastoges
Ir išvaryti atgal į Letos pakrantę visas tas
Tenaro piktžaides, kiek jų tamsos nelabosios gelmės,
Eidamos su Ditu, pasaulin paleido.

Erebe furijos jau sudrebėjo; Stikso grandinēm
Surakinta giliai atsiduso Erezija, liovės
Smarkauti.)

Taip pat kaip Sarbievijus pragarą įsivaizduoja ir *Echo lyrica* autorius. Iš ten sklindančias blogybes gali nugalėti tik vyskupas, nors ir kaip priešintūsi juodosios blogio jėgos: *Non derna vincet, per nova proelia* || *Licet cruentos ducat acinaces*, || [...] || *Tumore toto Taenarus infremat*, || [...] || *Adiungat umbras et Phlegethon suas*, || *Obscura Lethe proelia misceant*, || *Passim fremant vivi timores* || *Tartareis rigidi pharetris* („Nenugalės Lerna, kad ir naujuose mūšiuose || Neš kraujuotus kalavijus. || [...] Temauroja iš apmaudo Tenaras. || [...] || Teprijungia ir Flegetontas savo šešėlius, || Tesusimaišo tamsios Letos bangos, Padrikai šelsta gyvybingos ir žiaurios || Baimės su Tartaro strėlinēm“, 4, 17–28). Tik vyskupo herbe esantys trys Trimitai skelbia kovą su tamsa ir ydomis, jas išvaro iš savo šalies miestų ir sugrąžina į juos taikų ir ramų gyvenimą (*Terni litui sontem Erebi furorem urbibus pellant et revocant sanctos annos*, 5), tuomet Vilnius sveikina vyskupą jau nebijodamas klaikių Averno šešėlių (*iam minacis nil metuens tenebras Averni*, 9). Vyskupui žengiant į Vilnių, išsigandę jo traukiasi pragaro gaivalai:

[...] Cedant Stygii furores;
Trux duellantes religata dextras
Haeresis cedat; Lithavosque linquat
Schisma Penates.
Taenari dirae proculite pestes,
Ite sontes scelerum phalanges,
I nefas, I fraus: Stygiisque rursum
Mergere ripis.

(5, 13–20)

([...] Tepasitraukia Stikso baisybės;
Tesisitraukia baisi Erezija surištomis
Karingomis dešinėmis; ir tepalieka netikšos
Lietuvos penatus.
Prasmekite baisios Tenaro blogybės,

Išeikite baisios nusikaltimų falangos,
Išeik, piktadarybe, išeik apgaule: vėl nukeliauk
Į Stikso pakrantes.)

Kaip ir daugelyje Sarbievijaus kūrinų, taip ir *Echo lyrica* rinkinyje tikrovė neatsiejamai supinta su mitologiniais įvaizdžiais ir mitologinėmis vietovėmis. Viename eilėraštyje greta atsiduria ir Gedimino statytas Vilnius (*Vilna Gediminia*), ir Likaonas, ir tolimoji Libija (2). Šalia Medininkų (*Medniciae*), Prūsijos ir Livonijos egzistuoja juodos Tenaro gelmės ir Averno tamsybės, į debesis kyla šventas Olimpo kalnas.

Rinkinio *Echo lyrica* epigramos pasižymi tikslia ir paprasta konstrukcija, minties aiškumu, jose galima pastebėti ir Sarbievijaus suformuluotos *concors discordia* teorijos atšvaitus. Ketvirtoje epigramoje pasakojama, kad iš Lietuvos pabėga sumušti džiaugsmai (*gaudia pulsa*), o žmonių veidai apsiniaukia dėl visur aidinčių raudų (*tabuit admissio vultus ibi gratia luctu*). Vienoje eilutėje jungiamos sąvokos, reiškiančios ir džiaugsmą, ir jo praradimą, sukuria įtampą, tragišką nuotaiką, kuri epigramos pabaigoje tarsi atslūgsta, nes gyvenimas grįžta į savo vėžes, kai pasirodęs vyskupo herbas gražina pasauliui džiaugsmą:

Ternas ille Tubas secum cum fascibus infert,
His revocare potest gaudia pulsa Tubis.

(Jis [vyskupas] kartu su valdžia atsineša tris Trimitus,
Su kuriais gali atnaujinti išvytus džiaugsmus.)

Penktoje epigramoje Vilnius raginamas nebijoti blogybių. Tai pasakoma jungiant į visumą taikių ir plėšrių žvėrių įvaizdžius:

Nec timeas per ovile lupos, ursosque, tigrasque,
Terrebit quasuis haec Tuba terna feras.

(Nebijok dėl avidės vilkų, meškų ir tigru,
Jiems įvarys baimę šitas trigubas Trimitas.)

Antroje epigramoje iš vyskupo herbo, atstovaujančio dangiškai sferai, ir Orko blogybių, per kurias žemėje reiškiasi pragaras, poetas

konstruoja darnią visumą nepranašaudamas nei vienos, nei kitos sferos pergalės:

Praesulis in clypeo FACIUNT QUID STEMmata quaeris?

Orcigenas contra, Stemmata bella canunt.

(Klausi „ką daro herbas“ ant vyskupo skydo?

Prieš Orko blogybes Herbas skelbia karą.)

Trečioje epigramoje vyskupas lyginamas su mitiniu personažu Amfionu. Jie skiriasi tuo, kad Antikos herojus grodamas stato Tėbus, o vyskupas padeda žmonių sieloms, taip pat savotiškai jas „stato“: *Aedificat Thebas Musicus, iste homines* („Muzikas stato Tėbus, o šitas – žmones“). Taip epigramose iš priešingą prasmę turinčių sąvokų bandoma sukurti darnią vienovę.

Nemaža stilistinių Sarbievijaus poezijos ir *Echo lyrica* panašumų. Sarbievijus mėgsta odes pradėti klausimu (*Auditis?* I, 3, 41; *Credetis?* I, 45, 1; *Videtis?* II, 11, 21; *Riserit?* III, 4, 5; *Surgemus?* IV, 5, 53). Klausimą, kurį sudaro tik vienas žodis, pavartoja ir *Echo lyrica* autoriai (*Siletis?* 1, *Deludor?* 2). Po trumpo klausimo Sarbievijaus poezijoje dažniausiai eina sušukimas (*Credetis? Io credite, Posteris*, I, 15, 1) arba dar vienas, jau ilgesnis klausimas: *Ludor? sequaces an subeunt latus* || *Feruntque venti?* („Ar man tik rodos? Ar iš tiesų mane || Apglėbę neša vėjai?“, *Lyric*. II, 3, 77–78; vertė R. Katinaitė). Lygiai taip pat elgiasi ir vienas *Echo lyrica* autorius, po klausimo pavartojęs sušukimą (*Siletis? ohe clangite Buccinae*, 1) arba ilgesnį klausimą: *Deludor? auras carmine fascinate* || *An ulla Cochis?* („Šaipausi? Ar kokia nors Kokidė || Orą užkeri daina?“, 2).

Echo lyrica eilėraščiuose, kaip ir visoje Sarbievijaus poezijoje, daug šviesos, spindesio, ryškių spalvų: žiba perlai (*Non sine gemmeo fulgure*; *Lyric*. I, 6, 37; et *fulgido gemmis*, I, 33–34), vyskupo rūbus puošia auksas (*Praesul auro coruscent*, 4, 3), o upe ritasi auksinės bangės (*volvitur Piaeve liquido auro*; *Lyric*. I, 6, 31–32), spindi ginklai (*fulgor armorum* 6, 3; *fulgur acinacis*; *Lyric*. I, 23, 39), šviečia Dora

(*fulgida Virtus*, 7, 10–11) ir Šlovė (*fulgura serena gloriae*; *Lyric*. III, 14, 6), spindesys tviska purpuru (*late nitentis fulgura purpurae*, 9, 1) ir auksu (*breve fulgor auri*; *Lyric*. I, 6, 88). Tiek Sarbievijus, tiek *Echo lyrica* autorius tėvų papročius vadina auksiniais (*aurei mores Praesulis* 6, 55–56; *aurei patrum niveique mores*; *Lyric*. I, 1, 17; *tulit aureos ad astra mores*; *Lyric*. IV, 2, 34–35). Vyskupą ar popiežių gaubia skaidri šviesa (*Arbiter candore lucet*, 9, 21; *Te candor coronat*; *Lyric*. I, 5, 19; *et fideli non dubius sedet ore candor*; *Lyric*. IV, 9, 24). Vyskupo ar popiežiaus galvą puošia auksas (*caput Tiarae Magnifico redimitur auro* 3, 35–36; *caput induet auro*; *Lyric*. I, 6, 45–46) ir nusileidusios iš dangaus žvaigždės: *Demissa celso sidera ab aethere*, || *Defixa sacro vertice fulgeant* („Nusileidę iš aukšto dangaus žvaigždynai || Ant šventos galvos težibės“, 4, 5–6) ir *Regumve torvos subter acinaces*, || *Et regiarum sidera frontium* („Karalių kardus jis ten matys žemai, || Žvaigždes karalių, puošiančias jų kaktas“, *Lyric*. III, 25, 45–46; vertė E. Ulčinaitė). Žilus plaukus abu poetai vadina šalnos nubarstytais (*Praesulei capitis pruina*, 4, 8; *In caput seris cecidit pruinis*; *Lyric*. II, 2, 5), upę ar jos bangas – skaidriomis (*vitreae undae* 9, 8; *vitreus amnis*; *Lyric*. IV, 2, 24). Beveik vienodai baigiasi kai kurios analizuojamų autorių kūrinijų eilutės: [...] *Fulge sereno sidere purpurae* (7, 37), *Non indecorae sidere purpurae* (*Lyric*. III, 14, 13).

Derėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad kai kuriuos *Echo lyrica* eilėraščius pasirašo realiai juos galėję sukurti Vilniaus universitete studijavę LDK didikų vaikai: Kristupas Pacas, Vladislovas Valavičius, Jonas Rudamina. Ugdyti Sarbievijaus poezijos dvasia, patys imituodami jo kūrybą ir perimdami pagrindines poeto idėjas, jie ne tik gavo puikų humanitarinį išsilavinimą, bet ir galėjo visapusiškiau bei humaniškiau žvelgti į pasaulį, kur greta prabangos egzistuoja skurdas, laimę keičia ašaros ir kančia, o prasmingi tėra vien geri darbai.

Aišku, kad visi čia išvardinti Sarbievijaus poezijos ir *Echo lyrica* rinkinio panašumai dar neįrodo, jog eilėraščius šiam rinkiniui parašė Sarbievijus. Toks tvirtinimas turi būti pagrįstas ne tik stilistine, bet ir

gerokai platesne analize (XVII a. Lietuvos lotyniškosios poezijos, Sarbievijaus recepcijos, kūrybinės, intelektinės ir visuomeninės aplinkos Vilniaus jėzuitų akademijoje ir t. t.). Vis dėlto „Sarmatų Horacijaus“ vartotų posakių gausa, vienodi ar labai panašūs epitetai ir vaizdai, galiausiai poetinis pasaulio vaizdavimas rinkinyje *Echo lyrica* leidžia manyti, kad jo eilėraščius galėjo parašyti tik puikiai Sarbievijaus poeziją žinantis ir suvokiantis žmogus, gabus jo kūrybos sekėjas. Aišku viena: Sarbievijaus įtaka ir jo laikų, ir jau gerokai vėliau rašiusiems Lietuvos poetams – labai didelė. Ši išvada verstų žengti kitus žingsnius ir atskleisti išsamesnį, tikslesnį ir teisingesnį XVII a. Lietuvos lotyniškosios literatūros vaizdą.

Įteikta 2006 10 30
Priimta 2006 12 14

PROBLEMS OF THE AUTHORSHIP
OF TWO LATIN WORKS OF THE OCCASIONAL
LITERATURE OF 17th CENTURY

Summary

In this article, the author discusses some issues of the reception of the poetry of Motiejus Kazimieras Sarbievijus (Sarbievius, Sarbiewski). Faculty and students of Vilnius University much contributed to research in this field. Unfortunately, a significant portion of the works of Sarbievijus' followers has been so far little analyzed; the authorship of some works also appears to be problematic. As it is known, Jesuit regulations demanded not to sign the author's real names to their works, which naturally leads to suspicions that an author of a work of occasional literature might not be the person by whose name the work is signed.

One of such works is *Panegyricus perillustri ac reverendissimo domino d. Georgio Tyszkiewicz custodi Vlnensi et praeposito Grodnensi etc. etc. episcopo Methonensi et suffraganeo Vlnensi feliciter inaugurato gratulandi studio a Constantino Jędrzejewski in Alma Academia Vlnensi S.J. poeseos studioso totius Academiae nomine dedicatus anno MDCXXVIII*. This *Panegyric Congratulating the Most Illustrious and Esteemed Lord George Tyszkiewicz* has much in common with an early poem by Sarbievijus, *In primo optatissimo auspiciatissimoque illustrissimi ac reverendissimi domini, domini Stanislai Kiszka Dei gratia episcopi Samogitiae, in metropolim suae dioecesis adventu gratulationes oblatae*. Both the above-mentioned panegyric and the latter *Congratulations to the Most Illustrious and Esteemed Lord Stanislovas Kiszka, the Samogitian Bishop by the Grace of God, Presented on the Occasion of the Joyous and Auspicious First Arrival to His See* are written in hexameter; both poems are of similar length and of uncomplicated plot; both display similarities of place and action; both are populated by a multitude of anthropomorphic personifications. In addition, the similarities of imagery, the blending of reality and fantasy into a harmonic whole, the unraveling of the plot, the repetition of the same verbs and epithets – all indicate a certain connection between the two works.

Another such work is *Echo lyrica inter montes, lucos, fontes Lycaei Academici Vilnensis Soc. Jesu in felici... Abrahami Wayna, episcopi Vilnensis, in suam cathedram ingressu... ab illustri et nobili studiosa inventute smmo gratulandi studio repraesentata*. Although this *Lyrical Echo Between the Mountains, Woods and Springs of Vilnius Jesuit Academy Lyceum, Represented by Illustrious and Noble Studying Youths with the Utmost Congratulations on the Occasion of the Felicitious Ingress of Abraomas Vaina, Bishop of Vilnius, to His Cathedral*, comprises works of as many as nineteen authors, it nonetheless displays a surprising unity and consistency. This collection of verses is also notable not only for the abundance of phrases used by Sarbievijus, but also for the poetic imagery and the very worldview unique for this author.